

Forrige artikel

[Fattiglemmer, bisser og bøller på Nørrebro](#)

Næste artikel

[Anekdoter fra det gamle Nørrebro](#)

Aktuelle kategori

[Nørrebro](#)

Blaagaards – kvarteret gennem næsten 400 år

Februar 26, 2007

Den ældste bebyggelse i det nuværende Blågårds – kvarter, stammer tilbage fra 1616 -17, da *Stadens Teglgård*, kom til stedet.

Ladegården

Det skete næsten samtidig med at Christian den fjerde opførte en ladegård. Under et uvejr i 1628 blæste den omkuld. To år senere opførtes en treetagers bygning med volde og grave samme steds, men under Københavns Befæstning nedbrændte den.

Det er en historie. En anden er, at Christian den 3. i 1548 anlagde en ladegård (avlsgård) til Københavns Slot. Den blev anlagt i Nyby uden for København. Et regnskab fra 1602 fortæller, at materialforvaltningen ved Københavns Slot dette år leverer tømmer og søm til en bro mellem Nyby Ladegård og Islev Mark. På Christian den 4s tid er denne for lille. Gårdens økonomi blev aldrig god. Gården blev bortforpagtet. En udstykning skete, og senere kaldt Ny Hollænderby. Stadsholder og en af arkitekterne bag indførelsen af enevælden Christoffer Gabel fik et gavebrev (1661) på jorden. Denne Gabel var dengang en af Københavns største grundbesiddere. Han erhvervede en stor del af Nørrebros jord. Dette var begyndelsen til Blågårds historie.

I 1710 oprettedes et krigshospital i bygningerne. Under pesten i 1711 – 13 husede gården hundrede pestsyge fångene. Et spinderi af blå samt væveri fulgte. I 1768 solgte man Ladegården til Københavns Kommune. Lemmerne fra Sankt Hans Hospital blev overført hertil. Senere fungerede bygningerne som sindssygehospital. Dette hospital blev flyttet til Roskilde. I seks år forblev bygningerne ubenyttede. I 1822 indrettedes bygningerne til tvangsarbejderanstalt. Dette eventyr ophørte i 1908. I 1930 blev bygningerne revet ned.

En masse kongerøgelser fulgte. Livet på slottet Blågården, og den industri samt den kultur, der blev ført på området kan læses andet steds her på siden.

En tur i Blågårdskvarteret i 1830erne

Vi vender blikket frem til 1830erne. På hjørnet af Nørrebrogade og Dosseringen lå Stenhuggerhuset. En lille bygning med et stort tag. Det så næsten ud som om taget trykkede huset ned i jorden. I det tarvelige hus boede et par gamle mennesker, der havde opsyn med byens stenoplæg. Dengang boede der også et fruentimmer af ufattelig skønhed. Men hendes moral lod en del tilbage at ønske. Det var hende, som vi kaldte Donna de Largo, skønheden fra Ladegaarden. Og så havde vi Dronehuset, der indeholdt redningsudstyr og nøglerne til de aflukkede stier langs Dosseringen. Fra Stenhuggerhuset gik der et plankeværk ud til Blågårdsgade. Denne gade var kun en smal ubrolagt jordvej. På hjørnet af det nuværende Slotsgade og Nørrebrogade var hovedindgangen til slottet. To mægtige stenpiller markerede resterne af en storslået indgang. Lige i nærheden lå to mindre bygninger med røde tage. I det ene boede Nørrebros politiassistent gennem mange år, Gamborg. En hyggelig fyr. I den anden ende boede en lystestøber. Omtrent ved det nuværende Baggessensgade 32 lå en pavillon. Her boede Grev Holck i en lang periode. I det nuværende Slotsgade boede boghandler C. Steen. I samme bygning fandt vi jomfruerne Schou. Steen ejede også Nørrebrogade 43 og 45. Her boede blomsterhandler Camradi, og det var også her den navnkundige Baumgarten huserede.

På begge sider af Blågårdsgade (dengang Blågårdsvejen) lå ganske enkelte bygninger foruden Heegårds jernstøberi. På den anden side 5 – 6 små private ejendomme, beboet af embedsmænd, pensionister og enker.

I 1834 købte gartner Peter Hansen hjørnegrunden til Nørrebrogade og anlagde et gartneri. Den anden del af Nørrebrogade blev købt af stenhugger Jochumsen, som anlagde et stenhuggeri. Gartner Holmgren anlagde et mindre gartneri mellem Korsvejen og Ladegårdsåen. Her har vi måske forklaringen på navnet – Gartnergade (1858). Hele det store område ud til søen lå uopdyrket hen. Det stod under vand om vinteren. Men det var en udmærket skøjtebane en gang imellem. Det var også et godt sted for hare, ræve, mår og væsel.

På grænsen mellem Solitude og Blågårds jorde lå en lille stubmølle og en beskeden tilbygning. Her havde en gartner også pagtet et større areal, hvoraf hele kvarteret fik sit navn.

Gamle gader og veje i Blågårds – kvarteret

Dengang i 1830erne var der egentlig kun to veje i området, nemlig Blågårdsvejen og Korsvejen. I 1856 var antallet af gader kun steget til 8. Blågårdsvejen (fra 1859 Blågårdsgade), som også blev kaldt Blågårds Langvej eller hovedgaden, Ladegårdsvejen, der løb langs åens vestligste side, hørte ikke med. Fra Dosseringen ned mod Blågårdsgade, lå Blågårds Brogade (Ewaldsgade fra 1862) og Tømrergade (1862). Langs Dosseringen mod Nørrebrogade lå kun Blågårds Bredgade (Smedegade fra 1862), Korsvejen (Korsgade fra 1860) og Kalkvejen eller Blågårds Østergade (Wessalgade fra 1860), Griffenfeldsgade (1879) som egentlig hed Parcelvejen.

På hele strækningen langs Ladegårdsåen fandtes kun en sti, med undtagelse af Ågaden mellem Blågårdsgade og Gartnergade. Ved anlæggelse af Åboulevarden omkring århundredeskiftet, bliver Ågaden dens forlængelse.

Blågården – den selvstændige kommune

En selvstændig kommune i kvarteret voksede op. Grundejerne valgte en formand, og i fællesskab ordnede de deres anliggender. Men da det store byggeboom satte ind, gik dette fællesskab i vasken.

Byggespekulanternes paradys

De nye grundejere, ofte spekulanter, skulle ikke selv bo på stedet. De ville ikke give flere penge ud end højst nødvendigt. Det gik ren anarki i foretagendet. Ingen lys, ingen renovation, ingen vægter og overhovedet ingen organisation.

Byggespekulanterne tog ikke æstetiske eller hygiejniske hensyn. Sten blev klasket på sten i den tilladte højde. Borgerrepræsentationen bestod for en stor del af grundejere, så de var ikke interesserede i at ændre lovgivningen. Lejekasserner blev opført på kryds og tværs. Profitten lå i at hobe de flest mulige mennesker sammen.

Lys og luft har fattigfolk ikke brug for, derfor forhus, baghus og sidehus, og ikke mere gårdsplads, end det var nødvendigt for at komme til og fra ejendommen.

I den ene ende af kvarteret fandtes fornemt tilbagetrukne villaer, længere fremme uhyggelige spekulationsbyggeri. Og på Nørrebrogade kæmpe store herskabslejligheder. Baggensgade slår pludselig et sving, fordi tømrermester Wildau absolut ville have at hans hus skulle ligge i en bestemt retning.

Et kvarter i forfald

Ingen brolægning, ingen fortove og det der var værst, ingen rendestene. Der var ikke tænkt på tilførsel af drikkevand eller afløb for spildevand. Lov og orden eksisterede ikke, der var ingen vægtere. Det idylliske vandløb, der i slottets tid løb langs alleen, var blevet en slimende og stinkende grøft.

Vejene var bundløse, tørvelæs forsvandt i vejenes ælte.

Kommunen havde tilbudt istandsættelse mod at Blågårdsgade blev åbnet for offentlig færdsel, men grundejerne sagde nej af angst for nye byrder og mindre profit.

Drikkevand og afløbsproblemer

Drikkevandet skaffede man sig i begyndelsen fra brønde, der fik deres grundvand fra Assitens Kirkegård.. Det var så sundhedsfarligt, at politiet forbød det. I stedet lagde man provisoriske vandledninger fra Peblingesøen og Ladegårdsåen (Pøleåen).

Men afløbsforholdene voldte problemer. I hele demarkationsområdet fandtes kun to hovedløb. – henholdsvis til Øresund og Kalvebod Strand. Blegdamsgrøften havde både tilløb fra fælledeerne, blegdammene, og Østerbro.

Rosenåen løb i den gamle fæstningsgrav omkring den gamle Ladegård. Den snoede sig gennem Ladegårdsmarken via Vesterbro ud til stranden. Den udgjorde den anden hovedledning. Vandskellet mellem øst og vest fandtes omkring ved Skt.. Hans Gade.

Det betød, at Nørrebro faktisk ikke havde noget afløb for sit spildevand.

En sump i Ravnsborgs Have tog en del. Men ikke tilstrækkelig. En eldelugtende grøft langs Nørrebrogade, som drejede af før Dosseringen, tog også en del. Men en del landede også i selve søen. Det var som bekendt herfra man fik noget af sit drikkevand.

Det skulle gå hele 30 år før der blev lagt en stor fælles kloak fra Nørrebro ud til Øresund.

Hvad er adressen?

Det var næsten umuligt at modtage post, når man boede i Blågårdskvarteret. Matrikelnummeret for kvarteret var 36. To ejendomme i Murergade (1861) hed Mtr. Nr. 36F2A og B og Mtr. Nr. 36U4AU2B. Men det kom der heldigvis en ordning på.

Ladegårdens broer

Ladegårdsåen dannede et skarpt skæld mellem Frederiksberg og Nørrebro. Først i 1820 anlagde man en overgang ud for Blågårdsgade. Men denne bro var ikke tilgængelig for alle og enhver. Der forelå tinglyste erklæringer, som forbød grundejere og beboere på Nørrebro at benytte den. Noget senere anlagde rådmand Bülow en bro ud for Ewaldsgade. Derefter kom Bangerts bro og sidst Parcelbroen, der sammen med gaderne i 10'erne overgik til Magistraten.

I 1887 begyndte de første forhandlinger om overdækningen af Ladegårdsåen. Den første strækning blev tildækket i stedet for at forny Bülows gamle bro. Resten af overdækningen ud til Brohusgade blev foretaget i årene frem til århundredeskiftet.

Tragedien i Ladegårdsåen

Under overdækningsopgaverne fandt man ud for Ladegården en spids sten, ragende en meter over åens overflade. I folkemunde fortælles, at stenen var rejst til minde om et brudepar, der på deres bryllupsdag (nytårsaften) kørte i åen og druknede. Dette er en legende, men er historisk ukorrekt. Den rette historie følger her.

En mørk novemberaften 1812 kom et selskab kørende i karet ud fra grosserer Mariboers landsted "Rolighed" (ved Rolighedsvej) ind mod byen. Kusken væltede med vognen ud i Ladegårdsåen og fire damer druknede. Blandt de forulykkede var Marie Henriques født Beck og gift med galenteriehandler, Falck Wilhelm Henriques. En af de andre forulykkede var Lise Magnus, født Henriques gift med grosserer M.J. Magnus.

Ulykken gav anledning til, at en række piletræer blev plantet langs den nøgne åbred. Stenen blev ved samme lejlighed anbragt på Åboulevarden med den simple påskrift – 26. – 27. nov. 1812.

Forrige artikel

[Fattiglemmer, bisser og bøller på Nørrebro](#)

Næste artikel

[Anekdoter fra det gamle Nørrebro](#)

Aktuelle kategori

[Nørrebro](#)